

עברית: הבנה, הבעה ולשון

שאלון ב'

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שלוש שעות וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	—	הבנה והבעה	—	50 נקודות
		חלק א: הבנה	(20 נקודות)	{
		חלק ב: הבעה	(30 נקודות)	
פרק שני	—	תחביר	—	24 נקודות
פרק שלישי	—	מערכת הצורות	—	<u>26 נקודות</u>
	—	סה"כ	—	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראה מיוחדת: הקפד על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

לפניך שני מאמרים 1-2. קרא אותם, וענה על השאלות שאחריהם.

מאמר 1

איך נולדים רעיונות חדשים?

(מעובד על פי בן בסט, ע'. [17 בדצמבר 2014]. אלכסון.

אוחזר מ־ <http://alaxon.co.il/article> בתאריך 4 באוגוסט 2016)

חדשנות, חדשנות, חדשנות. כולם מדברים על חדשנות. ההגדרה המקובלת של המושג חדשנות היא תהליך יצירתי שמניב רעיונות חדשים ומגוונים המשפיעים על החברה ועל הסביבה. חדשנות היא אירוע מחשבתי, מסתורי משהו, המביא ליצירה או להולדה של רעיון חדש, משהו מהותי, משהו שלא היה קיים קודם, והוא עשוי לפתוח צוהר לתחומים חדשים ולא נודעים. אולם כיצד בא רעיון חדש לעולם? איך קורה שלפתע אדם מציג משהו שאיש לא חשב עליו קודם? אפילו ממצאים גדולים מתקשים להסביר כיצד הם עשו זאת.

פסקה א

לא מכבר התפרסמו בכתב העת MIT Technology Review כמה תובנות ואבחנות מאלפות על התהליך היצירתי הזה, שנשענות על דברים שאמר דוקטור אייזק אסימוב. אסימוב, מהידועים שבסופרי המדע הבדיוני, הציע לבחון כיצד נוצרו בעבר רעיונות גדולים. הוא הגיע למסקנה שנדרשת יכולת לקשר בין דברים שאין ביניהם כל קשר לכאורה, ובכל זאת, הוא מציין, ההיסטוריה מלאה סיפורים על אנשים נבונים שלא הצליחו למצוא את הקשר הנכון בין נתונים אף על פי שכל העובדות היו לפנייהם. הסיבה לכך היא שהיכולת לעשות את החיבור הנכון בין עובדות לנתונים מחייבת סוג של העזה. אנשים בעלי העזה כזו מאופיינים גם בביטחון עצמי ניכר — הם מעזים להתנגד לסיביות, לסמכות, ולעתים גם להיגיון הבריא ולשכל הישר. לא תמצאו הרבה אנשים כאלה, מוסיף אסימוב, הם נדירים.

פסקה ב

גם הסביבה חשובה לתהליך היצירה. דוקטור איריס גינזבורג, העומדת כיום בראש מסלול ההתמחות בניהול טכנולוגיה וחדשנות באוניברסיטת תל אביב, טוענת שיש חשיבות עצומה לקשרים ולשיחות מפרות בין אנשים המתמחים בתחומים שונים זה מזה. לדבריה, אין זה פשוט, בלשון המעטה, להביא לעולם רעיון חדש ומשמעותי, שאפשר גם ליישמו. בשלב הראשון כדאי להושיב יחד קבוצה של שישה-שבעה אנשים, מומחים מכמה תחומים, כדי שתפתח ביניהם שיחה ערה, מתלהבת ועניינית. שיחה כזו מאפשרת למידה הדדית ובנייה משותפת. אף אחד מאתנו, היא מוסיפה, לא חושב כמו מישהו אחר. כל אחד יכול להביא זוויות או קישורים מעניינים משלו, והם יכולים לפתח את הדיון ולהוביל אותו לכיוונים חדשים.

פסקה ג

דבר חשוב נוסף הוא ההקשר. לאנשים העוסקים בחדשנות, ממשיכה גינזבורג, ההקשר ונקודת המבט על מה שקורה עכשיו בעולם חשובים מאוד. עליהם להתעדכן בחזית הידע, ללכת לכנסים המעניינים ביותר, להיפגש עם אנשים שיש להם מסרים לא שגרתיים, וגם עם אנשים שמכירים את הדברים החדשים והמעניינים שמתרחשים היום.

פסקה ד

בשנים האחרונות התפתחו בעולם ובישראל אין-ספור שיטות וכלים שמטרתם לקדם חדשנות וחשיבה יוצרת. מבין הכלים האלה, שרבים מהם קשורים לעולם האינטרנט והרשתות החברתיות, בולטים מרכזי היזמות. מרכזי היזמות מספקים מסגרת וחלל עבודה למפגשי יזמות ולאירועי חדשנות. הם משמשים בית לקהילות של יזמים, המאפשר להם ליצור ולשתף באותו מקום.

פסקה ה

אחד מן האירועים הפופולריים בתחום החדשנות הוא ה"האקתון"⁽¹⁾ – אירוע חדשנות מובהק שנועד בשנות האלפיים. ההאקתון הוא בדרך כלל אירוע אינטנסיבי ותחרותי שנמשך בין יום אחד לשלושה ימים, ובמהלכו צוותים בתחומי התוכנה, החומרה והעיצוב מפתחים תוכנות (או אפליקציות) חדשות. ההאקתון הוא אירוע דינמי, הוא מייצר אווירה של פתיחות ויצירה, ומשתתפיו בדרך כלל נהנים מאוד. המפגש הייחודי, התמריצים וחוסר השינה הם כמה מן הגורמים המאפשרים יצירתיות זו.

פסקה ו

אירוע נוסף המעודד תהליכי יצירה ורעיונות חדשים ומשמש זירה נוחה למגוון אנשים הוא ה"אי-כנס". מדובר במחנה חדשנות שאליו מגיעים טכנולוגים, אנשי מדע, מְיָקְרִים⁽²⁾, מוזיקאים, אנשי אמנות ועוד. עיקרון חשוב של האי-כנס הוא יצירת סביבה שוויונית וחופשית. בסביבה כזו כל יזם או בעל רעיון יכול לעשות ככל העולה על רוחו, להסתכן ולפתח את הרעיון שלו בלי הגבלה. מחקרים מראים כי אנשים אינם מעזים להסתכן כי הם חוששים להיחשב לטיפשים. באי-כנס מאפשרים לאנשים לפרוץ גבולות, ומפרגנים גם על כישלונות. לעתים הכישלונות הם הדברים הכי מרהיבים. אווירת הפתיחות של האי-כנס מאפשרת גילויים של תרבות חוסר התועלת, כלומר תרבות של יצירת מכונות חסרות שימוש. למשל מכונה קטנה שנועלת את עצמה מחדש בכל פעם שהמכסה שלה נפתח, או אופניים בעלי מנוע רועש מאחור, שלחיצה על ידית הגז בכידון האופניים, גורמת למנוע לעשות רעש חזק במיוחד, אלא שהמנוע אינו מחובר לגלגלי האופניים.

פסקה ז

אז מה קורה כאן? האם המכונות חסרות השימוש הללו חדשניות? במבט ראשון נראה שהתשובה שלילית, שהרי חלק בלתי נפרד מתהליך החדשנות הוא האפשרות ליישם את הרעיונות החדשים בעולם. אולם תיתכן עוד נקודת מבט: תועלת היא עניין יחסי. מה שנראה חסר כל תכלית עבור אדם אחד, יכול להיות מועיל לאחר. ומה שנראה שיא האבסורד בדור אחד נהפך לעתים קרובות לשיא החכמה בדור שאחריו. כך או כך, בדרך כלל החברה שלנו אינה מחבבת דברים שנראים חסרי שימוש וחסרי תועלת.

פסקה ח

(1) האקתון – הלחם של המילה "האקינג" (בעברית: פצחנות) עם המילה "מרתון".
(2) מְיָקְרִים – יצרנים פרטיים חובבי טכנולוגיה, ובהם מהנדסים, מעצבים וממציאים יצירתיים שלכולם מכנה משותף אחד – התלהבות ותשוקה לעיצוב ולמלאכה לפי גישת "עשה זאת בעצמך". האינטרנט אפשר למייקרים לחבור יחדיו וליצור קשרים, וכך צמחה קהילה שלמה.

פסקה ט

נדמה שגם איננו אוהדים במיוחד את עניין המזל והמקרים. אך אם חוזרים להיסטוריה של החדשנות, אי־אפשר להתעלם מן המקום החשוב שיש ליד המקרה. הרבה מן התגליות הגדולות והרעיונות החדשים פורצי הדרך בעולמנו נתגלו במקרה. הדוגמה הקלאסית לתגלית שכזאת היא הסיפור על אייזק ניוטון ותפוח העץ שנפל על ראשו. אלא שכאן כדאי להזכיר באותה הנשימה כי תאונת התפוח של ניוטון, אירעה מן הסתם פעמים רבות קודם לכן, אולם במקרים ההם נפילת פירות על ראשם או בקרבתם של אנשים אחרים לא הולידה את המחשבה על כוח הכבידה.

פסקה י

אם כן יד המקרה אינה תנאי מספיק ליצירת רעיון חדש. כדי ליצור חייבים לעשות קישור חדשני אחר כך. המדען הצרפתי הנודע לואי פסטר ניסח זאת היטב כשציין כי המזל מעדיף את הנפש המוכנה. זאת אומרת, אי־אפשר לסמוך על המקרים שתהיה מנוע לחדשנות וליצירת רעיונות חדשים, אולם אם המקרה קורה, אפשר שהוא יוביל ליצירה חדשנית, בתנאי שנדע ליצור את הקשרים ולהסיק את המסקנות הנכונות ונהיה מוכנים לכך.

פסקה יא

מוכנות, קישורים לא צפויים, סביבה שוויונית, תעוזה, חוסר תועלת ומקרים – כל אלה, כנראה, עשויים להיקשר כך או אחרת לחשיבה יצירתית ולהופעתם של רעיונות חדשים ובעלי משמעות.

מאמר 2

העולם זקוק לממציאים

(מעובד על פי צוה, ר' [דצמבר 2015]. **הד החינוך**, עמ' 34-37)

פסקה א כיום ברור שמחשבים עולים על בני אדם כשיש צורך לענות על שאלה המבוססות על איסוף וניתוח עובדות. מחשבים יכולים לנתח מידע קיים ולהפיק תשובות על בסיס העבר, אך הם עדיין מתקשים להפיק המצאות חדשות שישנו את העולם ואת החברה. לשם כך זקוק העולם לממציאים, לאנשים המסוגלים לחשוב מחדש על העולם שמסביבם, לדמיין דרכים לשפרו ולהיאבק כדי לממשן.

פסקה ב התכונות המיוחדות את הממציאים הן יצירתיות, יכולת לחדשנות ומשיכה אליה וכן נכונות לערער על כל מה שנכון, ברור וקיים, כדי להביא לחיים המצאה יוצאת דופן. לכן ברור שמערכת חינוך, המושתתת על עקרונות של שינון המידע הנכון ופליטתו החוצה פעם אחר פעם במבחנים רבים, רבים מדי, בלי שעובד כראוי במוחו של התלמיד ונהפך לידע בעל משמעות, ועל שיעורים פרונטליים⁽³⁾ שבהם המורה הוא מקור הידע, אינה יכולה להוציא מתוכה בוגרים שיצליחו להמציא המצאות חדשות ולערער על המוסכמות ועל המקובל. יתרה מזו, המערכת הקיימת כיום מקשה מאוד על תלמידים בעלי התכונות האלה.

פסקה ג לעומת אופיין השמרני של מערכות החינוך ניצבת תנועת המייקרים המתבססת בעיקר על חדשנות, על יצירתיות ועל המצאה. התנועה החלה להתפשט ולהתרחב כאשר מחירי המכונות והכלים המאפשרים לכל אדם ליצור ירדו די הצורך.

פסקה ד לפני עשור או שניים היה מחירם של מדפסות תלת-ממד, לוחות מחשוב זעירים וחכמים ורובוטים מאות אלפי דולרים. כיום אפשר למצוא אותם במאית ואף באלפית ממחירים המקורי. כלים ששימשו בעבר במעבדות המחקר המתקדמות ביותר בעולם נמצאים כיום בידיהם של ילדים, שמעודדים אותם לעשות בהם ככל העולה על רוחם. הילדים לומדים את נוהלי השימוש הנכונים בכלים ולאחר מכן מוזמנים להוציא אל הפועל את רעיונותיהם, חלומותיהם ותקוותיהם.

פסקה ה בהשראת המייקרים מורים ברחבי העולם מתחילים לשלב כלים ומכשירים בהוראה בבתי הספר. יש הפותחים מעבדות יצירה של ממש במוסדות הלימוד, אחרים בוחרים להוציא לפועל מיזמים צנועים יותר עם תלמידיהם, ומטילים על התלמידים משימות קבוצתיות המסתמכות על כלים ומוצרים זמינים לכול, כגון יצירת צעצועים מִלִּגוֹ, תכנון משחק פשוט או צילום סרטון המתאר אירוע היסטורי. האפשרויות ליצירה הן אינן סופיות ואינן מוגבלות בכלים: כל עוד המורה דבק בערכים של תנועת המייקרים, הוא יצליח להנחיל אותם גם לתלמידיו.

(3) שיעור פרונטלי – שיעור הניתן כשהמורה עומד מול כיתה התלמידים ומרצה בפניהם או משוחח אתם.

- פסקה ו הערך הראשון של תנועת המייקרים הוא עשייה וניסוי בלתי פוסקים. מצפים מן המייקרים לחשוב קדימה לעתיד, אך לבחון את הנחותיהם בהווה, לזהות רעיונות כושלים ולזנוח אותם או לשפרם. כל תגלית מדעית וכל פיתוח טכנולוגי מתבססים בראש ובראשונה על עקרון העשייה והניסוי. על כן נודעת חשיבות מכרעת להטמעה מוצלחת שלו בילדים כבר בגיל צעיר.
- פסקה ז הערך השני של תנועת המייקרים הוא נחישות והתמדה. תהליך היצירה וההמצאה של דבר חדש מחייב נחישות, נכונות להתמודד עם כישלונות יום-יומיים ומוכנות לחזור פעם אחר פעם אל שולחן הכתיבה והתכנון, גם כשהעיפרון נשבר והעיניים צורבות.
- פסקה ח הערך השלישי הוא למידה אישית ועצמית. לפי תנועת המייקרים, כדי שהתלמיד יטרח לעבור את מסלול החתחתים של תהליך ההמצאה, יש לסייע לו למצוא משימה או מטלה שהוא מסוגל להתחבר אליה רגשית. ההנחה היא שמרגע שהעשייה הותאמה אישית לתלמיד, הוא ירצה ללמוד יותר משהמורה ירצה ללמד.
- פסקה ט תנועת המייקרים ודרך הלמידה מתוך עשייה שהיא מקדמת נותנות לילדים יכולת להמציא, ליצור, לחדש. ילד שנוכח בתוצאות החיוביות של הלמידה העצמית והעבודה הקשה לא ישכח אותן בקלות. ילד שלמד איך ללמוד ולעבוד כדי להגשים את חלומותיו, לבד או בקבוצה, יוכל לרכוש לעצמו ידע חדש בכל גיל.

פרק ראשון — הבנה והבעה (50 נקודות)

בפרק זה שני חלקים — א: הבנה, ב: הבעה.
ענה על השאלות במחברתך, לפי ההוראות בכל חלק.

חלק א: הבנה (20 נקודות)

ענה במחברתך על כל השאלות 1-4, על פי המאמרים.

1. א. מהי הגישה המשותפת של שני המאמרים כלפי חדשנות ופיתוח יצירתיות?

העתק למחברתך את התשובה הנכונה. (2 נקודות)

- (1) ההיסטוריה מלמדת שאי־אפשר להגיע לחדשנות וליצירתיות ללא עבודת צוות.
- (2) המחשבים כיום עולים על בני אדם בכושר ההמצאה ולכן אין עוד צורך בחדשנות.
- (3) החדשנות והיצירתיות הן תכונות מולדות של יחידי סגולה בלבד.
- (4) פיתוח התהליך היצירתי והחדשנות הוא אפשרי ומשפיע על החברה ועל הסביבה.

ב. ממאמר 1 עולים עקרונות המאפיינים את הגישה כלפי חדשנות ופיתוח יצירתיות.

לפניך חמישה עקרונות. קרא אותם וענה על השאלות שאחריהם.

- (1) המצאות שאין בהן תועלת פירושן בזבוז זמן וכסף, ולכן יש להימנע מהן.
- (2) כדי ליצור יש להפגיש אנשים מתחומים שונים.
- (3) יש להימנע מכישלונות בתהליך היצירה.
- (4) חשוב שהיוצרים יהיו מעודכנים בחזית הידע בתחומם.
- (5) יש רק דרך אחת לפתח רעיון חדש.

- העתק למחברתך את מספרי העקרונות, וציין ליד כל מספר אם העיקרון שהוא מייצג מתאים או לא מתאים לגישה כלפי חדשנות העולה ממאמר 1.
- לחיזוק קביעתך, הָבֵא ציטוט ממאמר 1 לכל עיקרון שציינת שהוא מתאים לגישה כלפי חדשנות.

(4 נקודות)

2. א. במאמר 2 בפסקה ב מצוין כי "נכונות לערער על כל מה שנכון, ברור וקיים" היא אחת התכונות המייחדות את הממציאים.

העתק מפסקה ב במאמר 1 משפט המתאר יכולת זו בקרב הממציאים. (נקודה אחת)

ב. השלם והעתק למחברתך את המשפט שלפניך על פי מאמר 2.

מערכות החינוך המסורתי מבוססות על _____, ואילו חינוך ברוח

תנועת המְיָקָרִים מבוסס על _____. (2 נקודות)

ג. לפניך משפט מפסקה ט במאמר 1 הפותח במילת קישור המבטאת הסתייגות: "אלא שכאן

כדאי להזכיר באותה הנשימה כי תאונת התפוח של ניוטון, אם אכן התרחשה, אירעה מן

הסתם פעמים רבות קודם לכן".

(1) כתוב את הטענה שממנה הכותב מסתייג. (נקודה אחת)

(2) נסח בהכללה את ההסתייגות. (2 נקודות)

(3) העתק מפסקה י במאמר 1 משפט המבטא מסקנה הנובעת מן הטענה וההסתייגות.

(נקודה אחת)

3. א.

כל אחד מן המאמרים מכווין לקהל יעד משלו.

ציין מיהו קהל היעד בכל מאמר. (נקודה אחת)

ב. במאמר 1 יש תיאור של מפגשים לעידוד חדשנות. האם מפגשים אלה מתאימים לדעתך

לקהל היעד של מאמר 2? נמק את דבריך. (2 נקודות)

4. א.

במאמר 1 מובאים דבריהם של כמה אנשים ידועים או בעלי מעמד בתחום הקשור

לנושא המאמר. הסבר מה תורמת הזכרתם למאמר. (2 נקודות)

ב. כותרת מאמר 2 היא "העולם זקוק לממציאים".

(1) לפי מאמר 2, הסבר מדוע החברה זקוקה לממציאים. (נקודה אחת)

(2) לפי מאמר 2, הסבר מה תהליך טיפוח הממציאים תורם לפרט. (נקודה אחת)

חלק ב: הבעה (30 נקודות)

בחר באחד מן הנושאים 5-6, ציין את מספר הנושא שבחרת, וכתוב עליו מאמר בהיקף של כ-500 מילים, לפי ההוראות.

5. השיעורים הפרונטליים הם דרך ההוראה הרזוחת במערכת החינוך כיום, אולם יש הטוענים שגישת החינוך המתאימה לעולמנו המשתנה היא זו של תנועת המיִקְרִים.

נניח כי בבית ספרך מתכוונים ללמד על פי גישת המייקרים.

כתוב מאמר **טיעון**, הבע בו את דעתך על כוונה זו, ונמק אותה.

תוכל להיעזר במאמרים שקראת ובניסיוןך האישי.

6. התפתחות המחשוב והרשתות החברתיות מאפשרת לכל אחד מאתנו גישה לכמויות עצומות של מידע בכל נושא אפשרי.

כתוב מאמר **טיעון**, והבע בו את דעתך על תופעת "מבול הידע". נמק את דברך והדגם אותם.

תוכל להיעזר במאמרים שקראת ובניסיוןך האישי.

/המשך בעמוד 10/

פרק שני – תחביר (24 נקודות)

בפרק זה ענה על שלוש שאלות: על שאלה 7 (חובה) ועל שתיים מן השאלות 8-11 (שאלות בחירה).

(לכל שאלה – 8 נקודות)

ענה על השאלות במחברתך.

7. שאלת חובה (8 נקודות)

לפניך שלושה משפטים. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

- I. **התנאים המעודדים את היצירה הם המפגש הייחודי, התמריצים וחוסר השינה.**
- II. **במקרים ההם נפילת פרות על ראשם או בקרבנם של אנשים אחרים לא הולידה את המחשבה על כוח הכבידה.**
- III. **מחשבים יכולים להפיק תשובות על בסיס העבר, אך הם עדיין מתקשים להפיק המצאות חדשות.**

א. העתק למחברתך את מספרי המשפטים III-I, וכתוב ליד כל מספר את הסוג התחבירי

של המשפט: פשוט, מורכב או איחוי (מחובר).

- אם המשפט מורכב – **העתק** אותו למחברתך, תחם בו את הפסוקית/פסוקיות, וציין את תפקידה/תפקידן התחבירי.
- אם המשפט הוא משפט איחוי (מחובר) **העתק** רק את מילת הקישור המחברת בין איבריו.

ב. (1) בשניים מן המשפטים יש חלקים כוללים. ציין את מספרי המשפטים האלה.

(2) מה תפקידו התחבירי של החלק הכולל בכל אחד מן המשפטים שצינת?

(3) ציין באיזה קשר לוגי מקושרים זה לזה החלקים הכוללים בכל אחד מן המשפטים.

ג. בכל אחד מן המשפטים יש מילה המסומנת בקו. העתק את מספרי המשפטים III-I,

וכתוב ליד כל מספר את תפקידה התחבירי של המילה המסומנת בקו.

ד. המור את משפט III במשפט מורכב בעל קשר של ויתור.

שאלות בחירה (16 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 8-11 (לכל שאלה – 8 נקודות).
שים לב: ענה על כל הסעיפים בשאלות שבחרת.

8. לפניך המשפט האחרון של מאמר 1.

מוכנות, קישורים לא צפויים, סביבה שוויונית, תעוזה, חוסר תועלת ומקריזות – כל אלה, כנראה, עשויים להיקשר כך או אחרת לחשיבה יצירתית ולהופעתם של רעיונות חדשים ובעלי משמעות.

א. ציין את הסוג התחבירי של המשפט: פשוט, מורכב או איחוי (מחובר).

ב. במשפט קיימים החלקים התחביריים האלה:

(1) נשוא מורחב

(2) נושא כולל

(3) הסגר

(4) תמורה

(5) תיאור כולל

(6) מושא כולל

• כתוב את מספרי החלקים התחביריים (1)-(6) והעתק מן המשפט במדויק ליד כל

מספר את המילים השייכות לחלק זה.

• ציין את מספריהם של שני חלקים תחביריים שהִשְׁמַטָּתָם מן המשפט לא תפגע

בתוכן שלו.

ג. כתוב את המשפט מחדש כך שתהיה בו תמורה מפרטת. החלף את הביטוי המכליל

שבמשפט הנתון בביטוי מכליל אחר שיתאים לתוכן התמורה המפרטת.

ד. מן המשפט עולה נימה של ספקנות, המקובלת בכתיבת מאמר אקדמי.

ציין שני חלקים תחביריים (מבין אלה שבסעיף ב) שבאמצעותם נימה זו מבוטאת במשפט

זה, והסבר את תשובתך.

9. לפניך משפט על פי מאמר 1.

חדשנות היא אירוע מחשבתי, מסתורי משהו, המביא ליצירה או להולדה של רעיון חדש, שלא היה קודם לכן.

א. העתק מן המשפט דוגמה לכל אחד מסוגי הנשוא שלפניך.

(1) נשוא פועלי רגיל

(2) נשוא שמני

(3) נשוא במשמעות של קיום

ב. פֶּרַק את המשפט לשלושה משפטים פשוטים.

ג. כתוב משפט פועלי פשוט על חדשנות מתוך המידע שבמשפט הנתון במסגרת (תוכל להשמיט מילים).

ד. לפניך שני משפטים נוספים:

I. לאנשים הנועזים האלה יש ביטחון עצמי ניכר.

II. מה שנראה שיא האבסורד בדור אחד נהפך לעתים קרובות לשיא החכמה בדור

שאחריו.

(1) ציין לאיזה מסוגי הנשואים (1)-(3) שבסעיף א שייך הנשוא במשפט I.

(2) העתק את הנשוא של החלק העיקרי במשפט II. ציין לאיזה מסוגי הנשואים (1)-(3) שבסעיף א הוא שייך.

10. לפניך משפט מורכב שהמילית **כי** פותחת כל אחת מן הפסוקיות שלו.

מחקרים מראים כי אנשים אינם מסתכנים כי הם חוששים מכישלון.

א. • העתק את המשפט, ותחם בו את הפסוקיות.

• ציין את התפקיד התחבירי של כל פסוקית במשפט.

ב. לפניך חלק מן המשפט.

אנשים אינם מסתכנים כי הם חוששים מכישלון.

הִמָּר חלק זה במשפט פשוט.

(שים לב: סעיף ג של השאלה בעמוד הבא)

ג. לפניך שני משפטים.

I. המדען הצרפתי הנודע לואי פסטר ניסח זאת היטב כשציין כי המזל מעדיף את הנפש המוכנה.

II. לדברי אסימוב, נדרשת יכולת לקשר בין דברים שאין ביניהם כל קשר לכאורה.

(1) משפט I הוא משפט מורכב. העתק את המשפט, תחם בו את הפסוקיות, וציין את התפקיד התחבירי של כל פסוקית.

(2) העתק את המילים והצירופים המסומנים בקו במשפטים I-II, וציין ליד כל מילה או צירוף את תפקידם התחבירי במשפט.

(3) המר את משפט I במשפט שדרך מסירת הדברים בו תהיה כמו במשפט II. (תוכל להשמיט מילים).

11. לפניך קטע על פי מאמר 2.

תנועת המיִקְרִים החלה להתפשט ולהתרחב כאשר מחירי המכונות והכלים המאפשרים לכל אדם ליצור ירדו די הצורך.

לפני עשור או שניים היה מחירם של מדפסות תלת־ממד, לוחות מחשוב זעירים וחכמים ורובוטים מאות אלפי דולרים. כיום אפשר למצוא אותם בִּמְאִית ואף באלפית ממחירים המקורי. כלים המשמשים במעבדות המחקר המתקדמות ביותר בעולם נמצאים בידיהם של ילדים, המקבלים עידוד לעשות בהם ככל העולם על רוחם.

א. (1) העתק מן הקטע שלושה ביטויי זמן. אם ביטוי הזמן פותח פסוקית, העתק את הפסוקית כולה.

(2) כתוב ארבעה משפטים פשוטים שיתארו בסדר כרונולוגי את עיקרי הדברים המובאים בקטע (השטט משפטים או חלקים בעלי תוכן דומה).

ב. (1) המר את המשפט הראשון בקטע במשפט מסוג תחבירי כלשהו בעל קשר לוגי אחר.

(2) ציין את הקשר הלוגי במשפט שכתבת.

פרק שלישי — מערכת הצורות (26 נקודות)

בפרק זה ענה על שלוש שאלות: על שאלה 12 (חובה) ועל שתיים מן השאלות 13-16 (שאלות בחירה).
ענה על השאלות במחברתך.

12. שאלת חובה (8 נקודות)

לפניך משפטים ובהם מילים מודגשות.

- מרכז היזמות נועד לקדם תהליכים של יצירה.
 - חשוב לדעת מה קורה עכשיו בעולם.
 - באי-כנס באה לידי ביטוי תרבות של חוסר תועלת.
 - בשלב הראשון צריך להושיב יחד קבוצה של מומחים.
 - במוסדות רבים מוצאים מעבדות יצירה של ממש.
 - הם מוכנים להתנגד להגיון הבריא.
- א. מיין את המילים המודגשות לשתי קבוצות לפי הגזרה שלהן, וציין את הגזרה של כל קבוצה.
- ב. העתק את הפעלים, וציין את הבנין של כל אחד מהם.
- ג. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם פועל מודגש.
- I. האבדה הושבה לידי בעליה.
- II. בכנס הושבה האדריכלית ליד המורה.
- (1) ציין את מספר המשפט, I או II, שהפועל בו גזור מאותו שורש של הפועל להושיב שלעיל.
- (2) ציין את השורש של הפועל הושבה במשפט האחר.
- ד. לפניך רשימת שמות. העתק את השמות הנוטים באותו המשקל של השם תועלת.
- תופרת, תוספת, תומכת, תרדמת

שאלות בחירה (18 נקודות)

לפניך ארבע שאלות: שתיים מתחום הפועל (שאלות 13-14) ושתיים מתחום השם (שאלות 15-16). עליך לענות על שתי שאלות בלבד. תוכל לבחור אותן כרצונך: מתחום הפועל, מתחום השם או משני התחומים (לכל שאלה – 9 נקודות).

שים לב: ענה על כל הסעיפים בשאלות שבחרת.

הפועל

13. א.

לפניך משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

- (1) העתק את הפעלים המודגשים וציין ליד כל פועל את השורש ואת הבניין שלו.
- (2) הטה כל פועל באותו הבניין, על פי ההוראה שבסוגריים.
 - המערכת כיום מְקַשֶּׁה על תלמידים יצירתיים. (שם הפועל)
 - תלמידים מְבַטְּאִים את רעיונותיהם במגוון דרכים. (שם הפעולה)
 - כל עוד המורה דִּבֶּק בערכי תנועת הַמְיָקָרִים הוא יצליח להנחיל אותם גם לתלמידיו. (עתיד, נסתרת)
 - הַקָּאקֶתוֹן הוא אירוע חדשני שנוֹלֵד בשנות האלפיים. (עתיד, נוכחת)

ב. לפניך משפטים ובהם פעלים מודגשים מן השורש כ-ו-ן.

העתק את הפעלים המודגשים, וציין ליד כל פועל את הבניין שלו.

- אם נהיה מוֹכְנִים נסיק את המסקנות הַנְּכוֹנוֹת.
- החינוך ליצירתיות יִמְכִּין את התלמידים לעולם.
- יזמים רבים מְתַכּוֹנְנִים להַאקָתוֹן שייערך בירוחם.
- להקת "צליל מְכָן" הופיעה אתמול בפארק.
- שר החוץ: "הגיע הזמן לְכוֹנֵן מחדש את יחסינו עם מדינות אפריקה".

14. א.

לפניך משפטים, ובהם תשעה פעלים מודגשים.

קרא את המשפטים, וענה על הסעיפים שאחריהם.

- אָסוּר בהקדם לסניף הדואר.
- אָצָה לי הדרך.
- אָנְרִית את החדר, מיד גם אָטָטָא את הרצפה, ואז אוֹכַל לנוח.
- הִקְרָאתי סיפור לאחי הקטן.
- "גַּם כִּי אֵלֶיךָ בָּגִיא צִלְמוֹת לֹא אֵירָא רָע כִּי אַתָּה עֹמְדִי" (תהלים, כג, ד).
- אִמְתִּי את המידע.

(1) חלק מאותיות האל"ף בפעלים שלעיל הן שורשיות וחלק מוספיות.

העתק את הפעלים שיש בהם אותיות אל"ף שורשיות.

אם בפועל שהעתקת יש יותר מאל"ף אחת, הקֶבֶץ בו את האל"ף השורשית.

(2) ציין מה משמעות האל"ף המוספית בפעלים שלעיל.

(3) ציין איזה מן הפעלים יוצא דופן מבחינת הגוף. ציין את הגוף שלו.

ב. לפניך משפט ובו שם פועל מודגש.

- נדרשות תכונות מיוחדות כדי לְהִבְיֵא לעולם המצאה יוצאת דופן.

(1) ציין את השורש ואת הבניין של שם הפועל לְהִבְיֵא.

(2) לפניך פעלים מודגשים. העתק את הפועל שאֵינו גזור מאותו השורש של הפועל

לְהִבְיֵא וציין את הבניין שלו.

בְּאִתִּי אלייך, יִבְאֲתִי סחורה, הסחורה מוֹבֵאת לחנות,

בחג השבועות נִבְיֵא ביכורים.

השם

15. א.

במאמרים שקראת יש שימוש במילה הלועזית **מִיקָר**.

האקדמיה ללשון העברית טרם קבעה חלופה למילה זו, אך קיימות בפי דוברים כמה מילים המשמשות חלופה ל"מִיקָר":

יֶצֶר, יוֹצֵר, תַּחְבִּיב, מִמְצִיא, יֶצֶרְנָא, מִפְתָּח

(1) מיין את המילים לשתי קבוצות לפי דרך התצורה שלהן, וציין את דרך התצורה של כל קבוצה.

(2) בחר במילה אחת מכל קבוצה, והסבר בפירוט את דרך תצורתה.

ב.

לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מילה מודגשת שמתחילה באות נו"ן.

• תהליך היצירה של דבר חדש מחייב **נְכוֹנִית** להתמודד עם כישלונות.

• המשתתפים בהאקתון מגלים **נְדִיבוּת** כלפי חברים.

(1) ציין מה תפקיד הנו"ן בתחילת כל מילה.

(2) ציין את דרך התצורה ה**משותפת** של שתי המילים, ופרט אותה בכל מילה.

16. א.

לפניך רשימה של שמות פעולה.

נְסוּי, הוֹרָאָה, טְעִיָּה, מְשִׁיכָה,

הִתְנִיָּה, הִרְצָאָה, תִּכְנוּן, הִזָּה

(1) מיין את שמות הפעולה לקבוצות לפי הבניינים שלהם, וציין את הבניין של כל קבוצה.

(2) כתוב את שם הפועל באותו הבניין של כל אחד משמות הפעולה האלה:

טְעִיָּה הוֹרָאָה

(3) לפניך שני שמות פעולה מאותו בניין.

מְחִיאָה מְחִיָּאָה

• ציין את הבניין ה**משותף** של שמות הפעולה, ואת ה**שורש** של כל אחד מהם.

• כתוב את שם הפועל באותו הבניין של כל אחד משמות הפעולה.

ב. לפניך צירופים ובהם שני שמות מודגשים שנוצרו בדרך של בסיס וצורן סופי.

• אירוע **מְסִתּוֹרִי**

• רעיון **מְהוֹתִי**

(1) ציין את המשמעות המשותפת של ה**צורן הסופי** בשני השמות האלה.

(2) ציין את ה**הבדל** בדרך התצורה של ה**בסיסים** בשמות האלה.

בהצלחה!